

## SAŽETAK PRESUDE

### RASUL JAFAROV PROTIV AZERBAJDŽANA OD 17. OŽUJKA 2016. GODINE ZAHTJEV BR. 69981/14

*Istražni zatvor aktivista za ljudska prava bio je neopravdan i određen u svrhu kažnjavanja*

#### ČINJENICE

Podnositelj je dobro poznat azerbajdžanski aktivist za ljudska prava. Predsjednik je i jedan je od suosnivača nevladine organizacije „*Klub ljudskih prava*“ koja je od nadležnih tijela neuspješno pokušala ishoditi upis u registar nevladinih organizacija. Štoviše, podnositelj je uključen i u izradu raznih izvješća koja se odnose na pitanja zaštite ljudskih prava u Azerbajdžanu, uključujući i ona koja se podnose međunarodnim tijelima.

Tijekom srpnja 2014. godine, državno tužiteljstvo ispitalo je podnositelja kao svjedoka u vezi s kaznenim postupkom pokrenutim u travnju 2014. godine radi nepravilnosti u financijskom postupanju nekoliko nevladinih organizacija. Posljedično, izvršena je pretraga u prostorijama Kluba ljudskih prava te je zaplijenjen veliki broj dokumenata.

Državo tužiteljstvo je početkom kolovoza 2014. godine, ponovno ispitalo podnositelja. Prilikom dolaska u prostorije državnog tužiteljstva, podnositelj je uhićen te je protiv njega podignuta optužnica radi zlouporabe ovlasti, utaje poreza i nezakonitog poslovanja. Nadležni sud je potom protiv podnositelja donio rješenje o određivanju istražnog zatvora u trajanju od tri mjeseca. Podnositelj je protiv tog rješenja podnio žalbu prigovarajući kako nije postojala osnovana sumnja da je on počinio kaznena djela. Istaknuo je da nije postojala opasnost od bijega jer je prethodno surađivao s nadležnim tijelima te se nedavno vratio u Azerbajdžan iz inozemstva čim je saznao da je protiv njega pokrenuta istraga. Njegova žalba je odbijena te je istražni zatvor produljen na još tri mjeseca. Tijekom prosinca 2014. godine, optužnica protiv podnositelja je proširena i na pronevjeru. U travnju 2015. godine, protiv podnositelja je donesena osuđujuća presuda. Proglašen je krivim po svim točkama optužnice te mu je izrečena kazna zatvora u trajanju od šest i pol godina. Isto tako, izrečena mu je mjera zabrane obavljanja službene dužnosti u državnim tijelima te mjera zabrane obavljanja djelatnosti u razdoblju od tri godine. Žalbeni postupak protiv navedene presude je trenutno u tijeku.

Podnositelj je Sudu podnio niz izvjava brojnih organizacija koje su Klubu za ljudska prava donirale financijska sredstva, uključujući i veleposlanstvo Norveške i veleposlanstvo Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske u Azerbajdžanu. Iz izvjava je proizlazilo kako je podnositelj navedena veleposlanstva redovno obavještavao o načinu na koji su utrošene dane donacije te kako su bili sigurni da su sredstva iskorištena za one projekte za koje su i bila namijenjena.

Prije i nakon uhićenja podnositelja, novine bliske vladajućoj garnituri objavile su niz članaka opisujući podnositelja špijunom inozemnim interesa i izdajicom. Brojni političari su dali slične izvještaje o podnositelju.

Tijekom studenog 2014. godine, disciplinski postupak je pokrenut protiv podnositeljevog odvjetnika koji isto tako zastupa još nekoliko podnositelja u postupcima pred Sudom. Izrečena mu je kazna zabrane obavljanja odvjetništva, a nadležna tijela su mu zabranila da posjećuje podnositelja u zatvoru.

## **PRIGOVORI**

Pozivajući se na čl. 5. st. 1. (c) i st. 3. Konvencije, podnositelj je prigovario da je uhićen i da je protiv njega određen istražni zatvor bez postojanja osnovane sumnje da je počinio kaznena djela koja su stavljena na teret te da nadležni sud nije objasnio razloge trajanja istražnog zatvora. Pozivajući se na čl. 5. st. 4., prigovario je da nadležni sud nije uzeo u obzir njegove argumente za ukidanje istražnog zatvora.

Nadalje, podnositelj je pozivajući se na čl. 18. u vezi s čl. 5. Konvencije, isticao da je došlo do ograničavanja njegovih prava zajamčenih Konvencijom u svrhu koja nije bila dopuštena Konvencijom. Točnije, svrha njegovog uhićenja i istražnog zatvora bila je kazniti ga zbog kritiziranja Vlade, ušutkati ga kao aktivista ljudskih prava, obeshabriti ostale aktiviste i paralizirati civilno društvo u državi. Povrh toga, istaknuo je i povredu čl. 11. Konvencije jer je svrha uhićenja i istražnog zatvora bila i ušutkati ga kao aktivista ljudskih prava. Konačno, istaknuo je i povredu čl. 34. Konvencije zbog toga što je njegovom odvjetniku izrečena zabrana obavljanja odvjetništva, a nadležna tijela su mu zabranila da ga posjećuje u zatvoru.

U postupku pred Europskim sudom se umiješalo i nekoliko trećih stranaka uključujući Povjerenika za ljudska prava Vijeća Europe te nekoliko organizacija za zaštitu ljudskih prava kao što je Helsinška zaklada za ljudska prava.

## **OCJENA SUDA**

### ***U odnosu na čl. 5. Konvencije***

Sud je iz opisa optužnice iz kolovoza 2014. godine, zaključio da je ista protiv podnositelja podignuta zbog toga što „Kuća ljudskih prava“ nije bila upisana u registru nevladinih organizacija te zbog toga što nisu prijavljena sredstva koja su joj dodijeljena između 2010. i 2014. godine. Sud je zaključio da činjenice na koje se pozvalo državno tužiteljstvo, nisu sukladno zahtjevima čl. 5. st. 1. (c) ukazivale na osnovanu sumnju da je podnositelj počinio kaznena djela koja su mu stavljena na teret.

Sud je posebice istaknuo da mjerodavno domaće pravo nije zabranjivalo djelovanje nevladinih udruga koje nisu bile upisane u registar. Međutim, takve nevladine organizacije su se susretale s poteškoćama kao što su nemogućnost otvaranja bankovnih računa ili primanje financijskih sredstava. Zbog toga je podnositelj poslove nevladine organizacije obavljao u svoje ime. Iz njegovih podnesaka je proizlazilo da u relevantnom razdoblju nije postojao postupak prijave financijskih sredstava doniranih pojedincima. Navedeno azerbajdžanska Vlada nije osporila. Osim toga, nekomercijalna aktivnost nije podlijegala oporezivanju, a osobe koje su donirale financijska sredstva Kući ljudskih prava su potvrdile kako su ista iskorištena namjenski.

Sud je primijetio da državno tužiteljstvo nije iznijelo dokaze iz kojih proizlazi da je podnositelj donirana sredstva potrošio u svoju korist ili da su ista donirana u komercijalnu ili protuzakonitu svrhu. Naime, državno tužiteljstvo se oslonilo na činjenicu da podnositelj nije prijavio donirana sredstva, što samo po sebi ne predstavlja protupravno djelo.

Nadalje, Sud je primijetio kako je optužnica protiv podnositelja proširena nakon posljednjeg rješenja nadležnog domaćeg suda kojim je produljen njegov istražni zatvor. Stoga navedeno proširenje nije bilo od značaja za procjenu je li sumnja bila osnovana ili ne.

Na posljetku, Sud je utvrdio povredu čl. 5. st. 4. zbog nedostatka sudskog ispitivanja razloga za istražni zatvor i njegove nezakonitosti. Posebice je istaknuo da su se nadležna domaća

tijela ograničila na prepisivanje podnesaka državnog tužiteljstva te su koristili kratke i nejasne formulacije prilikom odbijanja podnositeljevih prigovora.

#### ***U odnosu na čl. 18. u vezi s čl. 5. Konvencije***

Sud je zaključio kako je kombinacija čimbenika išla u prilog podnositeljevih navoda da je njegovo uhićenje i istražni zatvor bio dio plana usmjerenog „slamanju“ zagovornika ljudskih prava u Azerbajdžanu tijekom 2014. godine.

Prvenstveno, podnositelj je uhićen te mu je određen istražni zatvor u kontekstu iznimno oštre i restriktivne regulacije aktivnosti nevladinih organizacija i njihovog financiranja. Nadalje, Sud je uzeo u obzir veliki broj izjava visoko rangiranih državnih dužnosnika i članaka objavljenih u novinama sklonim vladajućoj garnituri koji su predstavnike nevladinih organizacija, uključujući i podnositelja, nazivali izdajicama i osobama koje izvještavajući o stanju ljudskih prava u Azerbajdžanu doprinose stvaranju negativne slike države. Konačno, podnositeljev slučaj se ne može doživljavati kao izolirana pojava. Naime, nekoliko istaknutih aktivista za ljudska prava koji su surađivali s brojnim međunarodnim organizacijama ljudskih prava kao što je primjerice Vijeće Europe, je također uhićeno i protiv njih je podignuta optužnica u sličnim okolnostima.

Sve navedeno je ukazivalo da je stvarna svrha postupka provedenog protiv podnositelja bila ušutkati ga i kazniti ga za njegov aktivizam u području ljudskih prava. Sud je stoga utvrdio kako podnositeljeva sloboda nije bila ograničena zbog dovođenja nadležnom tijelu radi osnovane sumnje da je počinio kazneno djelo već zbog drugih razloga koji nisu bili u skladu s zahtjevima čl. 5. st. 1. (c) Konvencije. Slijedom navedenog, Sud je utvrdio kako je došlo do povrede čl. 18. u vezi s čl. 5. Konvencije.

#### ***U odnosu na čl. 34. Konvencije***

Sud je primijetio kako su domaća tijela podnositelju zabranila komunikaciju s njegovim odvjetnikom iako je on to zahtijevao zbog postupka pred Europskim sudom. U vezi s navedenim, Sud je istaknuo da zabrana obnašanja odvjetništva izrečena određenoj osobi sukladno domaćem mjerodavnom pravu, ne sprječava tu istu osobu da zastupa podnositelja u postupku pred Europskim sudom. Prema pravilu 36. st. 4. Poslovnika Suda, zastupnik podnositelja ne mora biti odvjetnik. U tom slučaju, država mora osigurati takvom zastupniku nesmetanu komunikaciju s podnositeljem koji se nalazi u istražnom zatvoru, a namjerava podnijeti ili je podnio zahtjev Sudu. Komunikacija se mora osigurati na isti način ako i s osobom koja je odvjetnik.

Budući da je podnositelj usprkos tome bio u mogućnosti Sudu upućivati iscrpne podneske, Sud je naglasio da propust države da postupi sukladno čl. 34. Konvencije nije imao značajan utjecaj na podnositeljevo pravo na pojedinačni zahtjev. Ipak, Sud je utvrdio da Azerbajdžan nije postupio sukladno obvezi iz čl. 34. Konvencije.

### **PRAVIČNA NAKNADA**

25.000,00 EUR – na ime materijalne i nematerijalne štete

7.448,00 EUR – na ime troškova postupka

*Ovaj sažetak izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sažetak ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te ne obvezuje taj Sud*

*© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava.*